

Advies fritesrassen en aardappelrassen met een hoge en een lage stikstofnorm

Commissie Deskundigen Meststoffenwet, 24 augustus 2009

Inleiding

In de meststoffenwet wordt bij de stikstofgebruiksnormen van consumptieaardappelen en pootaardappelen een onderscheid gemaakt naar ras (rassen met een hoge, standaard en lage stikstofnorm; bijlage 1).

In het Vierde Actieprogramma in het kader van de Nitraatrichtlijn is opgenomen dat de stikstofgift van fritesaardappelen op kleigrond met 30 kg N per ha mag worden verhoogd, indien de opbrengst hoger is dan 50 ton per ha. Deze norm zal worden opgenomen in de meststoffenwet en is in overeenstemming met de motie Koopmans-Cramer (Kamerstukken II, 2008-2009 28385, nr. 124), waarin de regering gevraagd wordt om een systeem van flexibele gebruiksnormen voor stikstof te bevorderen.

Vraag om advies

Het ministerie van LNV heeft aan de Commissie van Deskundigen Meststoffenwet (CDM) gevraagd te adviseren over de volgende onderwerpen (bijlage 2):

- i) welke rassen mogen als fritesrassen worden aangemerkt?
- ii) een beoordeling van de classificatie van aardappelrassen in een groep met een hoge stikstofnorm, een groep met een standaardnorm en een groep met een lage stikstofnorm, zoals geduid in het tabellenboek van Dienst Regelingen (bijlage 1); en
- iii) de arealen van de verschillende aardappelrassen in Nederland'.

Aanpak

De CDM heeft een werkgroep gevormd om de vragen te beantwoorden.

De werkgroep bestond uit P. Struik (WU; voorzitter), R. Wustman (PPO), A. Haverkort (PRI), A. van de Velde (DLV Plant), R. Schiffelers (DLV Plant) en G. Velthof (Alterra; secretaris).

De werkgroep heeft het advies gebaseerd op basis van wetenschappelijk inzicht en praktijkervaringen van de werkgroepleden. Er zijn geen aanvullende studies uitgevoerd.

Welke rassen mogen als fritesrassen worden aangemerkt?

De werkgroep constateert dat de meerderheid van de aardappelrassen op kleigrond zal voldoen aan de grens van 50 ton per ha, waarbij een hogere stikstofnorm geldt voor fritesaardappelen op kleigrond.

Het ministerie van LNV heeft van LTO een voorstel ontvangen van rassen die als fritesrassen zouden moeten worden aangemerkt. De CDM is door het ministerie gevraagd om na te gaan of in dit voorstel rassen voorkomen die de kwalificatie fritesras niet verdienen (bijlage 2).

De werkgroep concludeert dat er vijf rassen in het voorstel van LTO voorkomen die niet tot de fritesrassen behoren. Het betreft de rassen: Dolce Vita, Frisia, Marlen, Saturna en Voyager. Bij Marlen en Saturna moet worden vermeld dat dit chipsaardappelen zijn. Het onderscheid fritesaardappelen en chipsaardappelen zou bij differentiatie van de stikstofnorm geen rol hoeven te spelen. De opbrengsten van chipsaardappelen zijn echter veelal lager dan 50 ton per ha en voldoen daardoor niet aan het criterium voor een hogere norm.

Daarnaast zijn er vier rassen uit het LTO-voorstel die wel als fritesras op de Rassenlijst Landbouwgewassen staan, maar volgens de werkgroep niet als fritesras worden geteeld in Nederland. Dit betreft de rassen: Biogold, Desiree, Fambo, en Folva.

In totaal zijn er dus negen rassen die in Nederland niet als fritesras worden geteeld. Als de lijst van LTO wordt gecorrigeerd voor deze negen rassen, dan blijven de rassen uit tabel 1 over als rassen die als fritesras kunnen worden aangemerkt.

Tabel 1. Aardappelrassen die als fritesras kunnen worden aangemerkt.

Accord	Fontane	Ramos
Agria	Frieslander	Remarka
Amora	Innovator	Russet Burbank
Anosta	Kennebec	Sagitta
Arcade	Lady Amarilla	Santana
Asterix	Lady Blanca	Shepody
Bintje	Lady Olympia	Spirit
Challenger	Marijke	Sinora
Daisy	Maritiema	Ukama
Donald	Markies	Umatilla Russet
Fianna	Miranda	Van Gogh
Felsina	Miriam	Victoria
Florida	Premiere	Zorba
Fresco		

Aardappelrassen met een hoge of een lage stikstofnorm

Voor verschillende consumptie- en pootaardappelrassen is in de Meststoffenwet per ras een hoge of lage stikstofnorm vastgesteld (bijlage 1). Voor rassen die niet zijn vermeld moet worden gerekend met de standaardnorm. Bij consumptieaardappelen is de gebruiksnorm voor rassen met een hoge norm 25 kg N per ha hoger dan de standaardnorm; de gebruiksnorm voor rassen met een lage norm is 25 kg N per ha lager dan de standaardnorm. Voor pootaardappelen wordt de standaardnorm met 20 kg N per ha gecorrigeerd.

Gezien de ontwikkelingen in het aanbod van rassen en gewijzigde inzichten in de noodzakelijke bemesting, heeft het ministerie van LNV aan de CDM gevraagd om na te gaan of het wenselijk is de lijsten met hoge en lage norm, zoals die zijn gepubliceerd in het door Dienst Regelingen uitgegeven tabellenboekje (bijlage 1), te actualiseren. LNV vraagt om een advies of de bestaande lijsten moeten worden aangepast, uitgaande van nut en benutbaarheid van een hogere of lagere norm (bijlage 2).

Het is de werkgroep niet duidelijk hoe de lijst met rassen met een hoge en lage norm uit de tabellenboek van Dienst Regelingen (bijlage 1) tot stand is gekomen en welke criteria hiervoor zijn gehanteerd. Het onderhavige advies van de werkgroep is gebaseerd op wetenschappelijk inzicht en praktijkervaringen met aardappelrassen. Er is geen studie uitgevoerd naar de hoogte van de stikstofgebruiksnormen voor de verschillende rassen. Mogelijk is door handelshuizen onderzoek uitgevoerd naar de stikstofbenutting door aardappelrassen dat hiervoor zou kunnen worden gebruikt. Zo'n analyse naar stikstofbenutting van verschillende aardappelrassen zou echter een omvangrijke studie vragen, niet passend binnen het tijdschema van de advisering.

Consumptieaardappelen

Voor het vaststellen van rassen met een hoge, standaard en lage norm is uitgegaan van het vroegrijpheidscijfer. Dat cijfer wordt per ras gegeven in de Rassenlijst Landbouwgewassen. De volgende criteria zijn gehanteerd:

- Rassen met een laag cijfer voor vroegrijpheid (3 - 5; de late rassen) vallen in de klasse met een lage stikstofnorm. Deze rassen hebben weliswaar de potentie om de extra stikstof op te nemen, maar zullen deze extra stikstof onvoldoende in extra opbrengst kunnen omzetten. Een (te) hoge stikstofgift kan er toe laten dat de knolvorming (te) laat begint. Daarnaast kunnen late rassen veel stikstof opnemen laat in het seizoen, een periode waarin de stikstofmineralisatie in de bodem relatief hoog is. De noodzaak en uitbating van extra stikstof zal daardoor gering zijn bij de late rassen.
- Rassen met een gemiddeld cijfer voor vroegrijpheid (5,5 – 7) vallen deels in de categorie "standaardnorm" en deels in de categorie "hoge norm". Op basis van praktijkervaring is nagegaan welke gewassen een standaard of hoge stikstofbehoefte hebben. Het ras Bintje, bijvoorbeeld, valt binnen deze klasse (vroegrijpheid 6,5) en aangezien bekend is dat Bintje goed reageert op extra stikstof (werkt opbrengstverhogend), is Bintje ingedeeld bij de rassen met een hoge stikstofbehoefte.
- Rassen met een hoog cijfer voor vroegrijpheid (7,5 – 9; de vroege rassen) vallen deels in de categorie "standaardnorm" en deels in de categorie "hoge norm". Vroege rassen nemen in het algemeen minder stikstof op dan late rassen, vanwege hun geringere loofontwikkeling en lagere opbrengsten. Extra stikstof kan bij vroege rassen echter wel een positief effect op de opbrengst hebben, juist vanwege het effect op de loofontwikkeling, mits de stikstof efficiënt benut wordt. Ook dan dient de stikstofgift echter niet hoger te zijn dan standaard. Naast de vroegrijpheid bepalen rasspecifieke eigenschappen de stikstofbehoefte. Op basis van praktijkervaring is nagegaan welke gewassen een gemiddelde of hoge stikstofbehoefte hebben.

Op basis van deze criteria en praktijkervaringen worden de volgende aanpassingen van de tabel voorgesteld:

- De rassen Accent, Desiree, Diamant, Frieslander en Russet Burbank gaan van de klasse lage stikstofnorm naar de klasse standaardstikstofnorm, omdat het gewassen zijn met een gemiddelde vroegrijpheid (5,5 – 7). De rassen die overblijven in de klasse lage norm zijn deels late en deels vroege rassen, behalve Eigenheimer (vroegrijpheid 7). Eigenheimer blijft op basis van praktijkervaring in de klasse met een lage stikstofnorm.
- De rassen Berber, Lady Christl, Lady Claire, Melody, Miriam en Premiere gaan van de klasse hoge stikstofnorm naar de klasse standaardstikstofnorm, omdat het vroege rassen zijn (vroegrijpheidcijfer 7,5 – 9), terwijl praktijkervaringen geen aanleiding geven om ze alsnog in te delen in de groep met een hoge norm. Het ras Melody (vroegrijpheid 6) gaat van de klasse hoge norm naar de klasse standaardstikstofnorm. Het stikstofadvies van dit ras is in de praktijk duidelijk gelimiteerd vanwege het risico op een te laag onderwatergewicht. Ook Innovator is een vroeg ras, maar blijft in de categorie hoge norm omdat praktijkervaring leert dat dit ras stikstofbehoefte is.
- Het nieuwe ras Miranda komt op basis van praktijkervaring in de klasse hoge stikstofnorm.
- In de Rassenlijst staan rassen met een laag vroegrijpheidcijfer (3 – 5) die op basis van de door de werkgroep gehanteerde criteria in de klasse met een lage stikstofnorm behoren. Het betreft: Allure Alpha, Aprilia, Baraka, El Paso, Maradonna, Safari, Sapphire, Simply Red, Terra Gold en Vision.

De rassen consumptieaardappelen met een hoge en met een lage norm staan in tabel 2 weergegeven. De overige rassen behoren tot de categorie rassen met een standaardnorm.

Tabel 2. Consumptieaardappelrassen met een hoge en een lage stikstof norm.

Consumptieaardappelrassen met een hoge stikstof norm	Consumptieaardappelrassen met een lage stikstof norm
Bintje	Agria
Felsina	Alpha
Fontane	Allure
Innovator	Aprilia
Lady Olympia	Asterix
Lady Rosetta	Aziza
Maritiema	Ballys
Miranda	Baraka
Ramos	Ceasar
Redstar	Dore
Sante	Eigenheimer
Victoria	El Paso
	Futura
	Gloria
	Irene
	Maradonna
	Markies
	Milva
	Minerva
	Mondial
	Morene
	Producent
	Remarka
	Safari
	Sapphire
	Simply Red
	Terra Gold
	Ukama
	Vision

Pootaardappelen

Voor pootaardappelen is het niet mogelijk om vergelijkbare criteria te hanteren als voor consumptieaardappelen. Bij pootaardappelen wordt het loof in een sterke groeifase van het gewas al vernietigd en de vroegrijpheid is daarom geen goed criterium voor de stikstofbehoefte. Daarom heeft de werkgroep besloten om de beoordeling uit te voeren op basis van ervaringen uit de praktijk. DLV Plant bv gebruikt rasspecifieke bemestingsadviezen voor pootgoed (gebaseerd op praktijkkennis), waarbij per ras de stikstofgift ten opzichte van het bemestingsadvies wordt gecorrigeerd. De werkgroep heeft als criterium gehanteerd dat de correctie ten opzichte van het bemestingsadvies tenminste 10 kg N per ha moet bedragen (positief of negatief) om in de klasse hoge (correctie ten minste + 10 kg N per ha) of lage stikstofnorm (correctie tenminste - 10 kg N per ha) te vallen.

Op basis van dit criterium gaan de rassen Alcmaria, Desiree, Innova en Innovator van de klasse met een hoge stikstofnorm naar de klasse met een standaardstikstofnorm.

Van de rassen Elisabeth en Miriam zijn geen bemestingsadviezen bekend; deze blijven in de klasse met hoge stikstofnorm.

De rassen Kondor en Marfona gaan van de klasse lage stikstofnorm naar de klasse gemiddelde stikstofnorm. De rassen pootaardappelen met een hoge en met een lage norm staan in tabel 3 weergegeven. De rassen die niet in deze tabel staan, behoren tot de categorie rassen met een standaardstikstofnorm.

Tabel 3. Pootaardappelrassen met een hoge en een lage stikstof norm

Pootaardappelrassen met een hoge stikstof norm	Pootaardappelrassen met een lage stikstof norm
Agata Annabel Arinda Berber Binella Climax Donald Elisabeth Fontana Gloria Jaerla Junior Leyla Linzer Delikatess Miriam Premiere Prior Rikea Romano Sirco Sirtema Sofia (AR 93-272) Tresor Ukama	Arcade Astarte Asterix Baraka Diamant Elles Elvira Florijn Kardal Karnico Mondial Morene Picasso Remarka Resonant Van Gogh Vebesta Vento

Arealen van aardappelrassen

Het ministerie van LNV vraagt tevens om arealen van de aardappelrassen.

De arealen van de pootaardappelen zijn precies bekend en staan op de website van het Nederlandse Algemene Keuringsdienst voor zaaizaad en pootgoed van landbouwgewassen (N.A.K.):

<http://www.nak.nl/documents/publicatie%20aangifte%20internet%201.pdf>

De arealen van de rassen consumptieaardappelen zijn niet bekend. Er is door de werkgroep een schatting gemaakt van de arealen op basis van de pootgoedarealen (rekening houdend met export van pootgoed, waarbij het percentage pootgoed dat voor de export bestemd is, verschilt per ras) en ervaringen uit de praktijk.

Het totale areaal consumptieaardappelen bedraagt in 2009 ongeveer 69.000 ha. De geschatte verdeling over de belangrijkste rassen is als volgt:

Bintje (15%): 10350 ha
Agria (11%): 7590 ha
Innovator (8%): 5520 ha
Fontane (10%): 6900 ha
Hansa (5%): 3450 ha
Ramos (4%): 2760 ha
Victoria (4%): 2760 ha
Asterix (3%): 2070 ha
Markies (3%): 2070 ha
Nicola (3%): 2070 ha
Russet Burbank (3%): 2070 ha
Lady Olympia (2%): 1380 ha
Première (2%): 1380 ha
Frieslander (2%): 1380 ha
Santana (1%): 690 ha
Maritiema (1%): 690 ha
Melody (1%): 690 ha
Berber (1%): 690 ha
Miranda (1%): 690 ha
Lady Rosetta (1%): 690 ha

Deze schatting bedraagt in totaal 80% van het totale areaal. Het resterende deel bestaat uit kleinere en/of minder bekende rassen; waarvan het areaal per ras naar schatting kleiner is dan 1% (of 690 ha).

Bijlage 1 Tabellen op pagina 8 van brochure Mestbeleid 2008-2009

http://www.hetInvloket.nl/portal/page?_pageid=122,1780509&_dad=portal&_schema=PORTAL&p_file_id=30906

Tabel 1a Consumptieaardappelrassen

Consumptieaardappelrassen hoge norm		Consumptieaardappelrassen lage norm	
Berber	Lady Rosetta	Accent	Gloria
Bintje	Maritiema	Agria	Irene
Felsina	Melody	Asterix	Markies
Fontane	Miriam	Aziza	Milva
Innovator	Premiere	Ballys	Minerva
Lady Christl	Ramos	Ceasar	Mondial
Lady Claire	Redstar	Desiree	Morene
Lady Olympia	Sante	Diamant	Producent
	Victoria	Dore	Remarka
		Eigenheimer	Russet Burbank
		Frieslander	Ukama
		Futura	

Tabel 1b Pootaardappelrassen

Pootaardappelrassen hoge norm		Pootaardappelrassen lage norm	
Agata	Junior	Arcade	Marfona
Alcmaria	Leyla	Astarte	Mondial
Annabel	Linzer Delikatess	Asterix	Morene
Arinda	Miriam	Baraka	Picasso
Berber	Premiere	Diamant	Remarka
Binella	Prior	Elles	Resosant
Climax	Rikea	Elvira	Van Gogh
Desiree	Romano	Florijn	Vebesta
Donald	Sirco	Kardal	Vento
Elisabeth	Sirtema	Karnico	
Fontana	Sofia (AR 93-272)	Kondor	
Gloria	Tresor		
Innova/innovator	Ukama		
Jaeral			

Bijlage 2. Verzoek om advies.

Geachte Voorzitter,

In het kader van het vierde actieprogramma Nitraatrichtlijn is besloten een hogere stikstofgebruiksnorm toe te kennen aan bedrijven die een bovengemiddelde gewasopbrengst realiseren bij de teelt van fritesaardappelen op klei.

Hiermee ontstaat een nieuwe categorie normen voor aardappelrassen, naast de bestaande lijsten met rassen waarvoor een hoge, een lage of algemene norm geldt. Het is gewenst dat ook van die fritesrassen een limitatieve lijst wordt opgesteld.

Voor de als fritesras aan te merken rassen heb ik van LTO bijgaand voorstel ontvangen. Die wil ik als uitgangspunt hanteren. Kunt u aangeven of op die lijst rassen voorkomen die de kwalificatie fritesras niet verdienen?

Dan nog het volgende.

Gezien de ontwikkelingen in het aanbod van rassen en gewijzigde inzichten in de noodzakelijke bemesting, acht ik het wenselijk dat de lijsten met hoge en lage norm, zoals die zijn gepubliceerd in het door Dienst Regelingen uitgegeven tabellenboekje, worden geactualiseerd.

Graag zou ik uw advies ontvangen over in hoeverre de bestaande lijsten moeten worden aangepast, uitgaande van nut en benutbaarheid van een hogere of lagere norm.

Bedoeling is dat de uiteindelijke lijsten met rassen van hoge en lage norm, rekening houdend met de teeltarealen van die rassen, resulteren in een stikstofgebruik dat niet hoger is dan indien de algemene norm voor alle rassen zou gelden. Dat vraagt dus enig rekenwerk en wellicht enig overleg met de landbouworganisaties. Dat neem ik voor mijn rekening. Ik heb daarvoor wel teeltareaalgegevens nodig. Het zou mooi zijn als u mij die zou kunnen verschaffen.

In verband met doorlooptermijnen zou ik uw advies graag uiterlijk eind augustus ontvangen.

DE PLV. DIRECTEUR LANDBOUW,

Ir. M.A.A.M. Berkelmans